

מסמך בטיחות כללי

נוהל עבודה בגובה

כללים, אחריות, תנאי סף, ציוד מגן, בדיקות מקדימות, ביצוע עבודה ומענה
בחירום

המסמך נועד לשמש תבנית מקצועית כללית. לפני שימוש רשמי חובה להתאים אותו לסוג האתר, לאופי העבודה, לציוד הקיים, לסקר הסיכונים, להנחיות הלקוח ולדרישות החוק העדכניות.

_____	שם הארגון / האתר
_____	מיקום
1.0	מהדורה
22.05.2026	תאריך
_____	מאשר הנוהל

1. מטרת הנוהל

מטרת הנוהל היא לקבוע כללי בטיחות מחייבים לתכנון, אישור וביצוע עבודה בגובה, כדי למנוע נפילת אדם, נפילת ציוד, פגיעה בעובדים או בצד שלישי, ולוודא שהעבודה מבוצעת רק על ידי עובדים מוסמכים ובאמצעים תקינים.

כלל יסוד: עבודה בגובה לא מתחילה לפני שיש עובד מוסמך, ציוד תקין, נקודת עיגון מתאימה, סביבת עבודה בטוחה, תיחום אזור מסוכן ותכנית חילוץ בסיסית.

2. תחולה

הנוהל חל על כל עבודה שבה קיימת אפשרות לנפילה לעומק של יותר מ-2 מטרים, וכן על עבודה על סולמות, גגות, פיגומים, במות הרמה, משטחי עבודה מוגבהים, ליד פתחים, בקצות משטחים, מעל בורות או מעל אזור שבו נפילה עלולה לגרום לפגיעה.

3. מסמכי ייחוס

מקור	שימוש בנוהל
פקודת הבטיחות בעבודה [נוסח חדש], תש"ל-1970	מסגרת כללית לחובות מעסיק, מחזיק במקום עבודה ועובדים.
תקנות הבטיחות בעבודה (עבודה בגובה), תשס"ז-2007	הגדרת עבודה בגובה, הכשרת עובדים, אחריות, ציוד, סולמות, גגות, פיגומים ועבודות ייחודיות.
תקנות הבטיחות בעבודה (ציוד מגן אישי), תשנ"ז-1997	בחירה, אספקה ושימוש בציוד מגן אישי מתאים.
הוראות יצרן לציוד עבודה בגובה	בדיקה, שימוש, תחזוקה, הגבלות עומס, תוקף והוצאה משימוש.

4. אחריות בעלי תפקידים

בעל תפקיד	אחריות עיקרית
הנהלה / מחזיק במקום העבודה	קביעת מדיניות, הקצאת ציוד תקני, מינוי בעלי תפקידים, אכיפת הנוהל ואישור ביצוע עבודות מורכבות.
מנהל ישיר / מנהל עבודה	תכנון העבודה, בדיקת הסמכות העובדים, וידוא התאמת הציוד, תיחום האזור, הדרכה נקודתית ופיקוח על ביצוע.
ממונה בטיחות / יועץ בטיחות	סיוע מקצועי, בדיקת סיכונים, הכנת נהלים וטפסים, ביצוע בקורות והמלצות לשיפור.
עובד המבצע עבודה בגובה	ביצוע רק בתחום ההסמכה שלו, בדיקת הציוד לפני שימוש, שימוש רציף בצמ"א, עצירת עבודה לא בטוחה ודיווח מיידי.
קבלן חיצוני	הצגת אישורי הדרכה בתוקף, ציוד תקין, ביטוחים ואישורי עבודה לפי דרישת האתר, ועמידה מלאה בהוראות האתר.
עובדים באזור העבודה	ציות לתיחום, איסור מעבר מתחת לעבודה בגובה ודיווח על מפגעים.

5. תנאי סף לביצוע עבודה בגובה

1. העובד עבר הדרכת עבודה בגובה על ידי מדריך מוסמך, והאישור בתוקף ומתאים לסוג העבודה.
2. האישור מציין את תחומי העבודה המותרים לעובד, כגון סולמות, גגות, פיגומים, במות הרמה או תחום רלוונטי אחר.
3. תוקף אישור ההדרכה לא יעלה על שנתיים, אלא אם נקבעה תקופה קצרה יותר לפי דרישת דין, אתר או ציוד ייעודי.
4. העובד כשיר לביצוע העבודה, מבין את ההוראות ואינו נמצא במצב העלול לפגוע בריכוז, ביציבות או בשיקול הדעת.
5. קיים ציוד מגן אישי וציוד עבודה תקין, מתאים ומאושר לשימוש.
6. בוצעה בדיקה מקדימה של סביבת העבודה ונקבעו אמצעי בקרה.

6. תכנון עבודה וסקר סיכונים מקדים

לפני כל עבודה בגובה יש לבצע הערכת סיכונים קצרה או היתר עבודה בהתאם לרמת הסיכון. בעבודות מורכבות, חריגות, קבלניות או לא שגרתיות יש לבצע תכנון כתוב ומאושר לפני תחילת העבודה.

נושא לבדיקה	דרישה מעשית
שיטת העבודה	יש לבחון האם ניתן לבצע את העבודה מהקרקע או באמצעי קבוע ובטוח יותר לפני שימוש בסולם או בצמ"א.
גובה וסוג משטח	יש לזהות קצות משטח, פתחים, גגות שבירים, גגות תלולים, רצפה לא יציבה או הפרשי מפלס.
גישה ומילוט	יש לוודא דרך עלייה וירידה בטוחה, תאורה מספקת, מעבר פנוי ויכולת חילוץ במקרה חירום.
עבודה מתחת	יש לתחום אזור נפילת חפצים, למנוע מעבר אנשים ולהרחיק ציוד שאינו קשור לעבודה.
מזג אוויר	אין לבצע עבודה בגובה בתנאי רוח חזקה, גשם, רטיבות, ברקים, ראות לקויה או תנאי חום קיצוניים ללא בקרה מתאימה.
חשמל וקווי מתח	יש לשמור מרחק בטיחות מקווי חשמל, לוחות חשמל וציוד חשמלי. עבודה בקרבת חשמל מחייבת תכנון ואישור מתאים.
עיגון וציוד	יש לוודא נקודת עיגון מתאימה, ציוד תקין, התאמת אורך אמצעי הקשירה ומרחק נפילה פנוי.

עצירת עבודה: אם אחד מתנאי הסף אינו מתקיים, אם אין ודאות לגבי נקודת עיגון או אם סביבת העבודה השתנתה - יש לעצור את העבודה ולקבל אישור מחדש.

7. מדרג אמצעי הבקרה

ביטול העבודה בגובה

1

העדפה לביצוע העבודה מהקרקע באמצעות כלי עזר, הארכת ידית, העברת פריט לעמדה נמוכה או שינוי שיטת העבודה.

מניעת נפילה באמצעים קבועים

2

מעקה תקני, משטח עבודה קבוע, גידור, כיסוי פתחים, קו חיים או מערכת מניעת נפילה.

אמצעי גישה בטוחים

3

במת הרמה, פיגום תקין, סולם מתאים או משטח עבודה ייעודי בהתאם לסוג העבודה ולמשך הביצוע.

ציוד מגן אישי לעבודה בגובה

4

רתמה, אמצעי קשירה, בולם נפילה, חבל אבטחה, קסדה עם סנטרייה וציוד נוסף לפי סקר הסיכונים.

חילוץ ומענה חירום

5

תכנון אפשרות חילוץ לפני תחילת העבודה, כולל אמצעי קשר, אדם מסייע ודרך הורדת עובד במקרה חירום.

8. כללי ביצוע כלליים

- יש לבצע תדריך קצר לפני תחילת העבודה: מה עושים, מי מבצע, מה הסיכונים, מה נקודת העיגון ומה עושים בחירום.
- יש לתחום את האזור מתחת לעבודה בגובה ולמנוע מעבר אנשים או כלי רכב.
- כל כלי עבודה בגובה יאובטח נגד נפילה כאשר נפילה שלו עלולה לפגוע באדם או בציוד.
- אין להשליך ציוד, פסולת, חלקים או כלים מגובה. הורדה תבוצע באופן מבוקר.
- אין לעבוד לבד כאשר העבודה מחייבת פיקוח, שמירה, תצפית או יכולת חילוץ.
- יש לשמור על שלוש נקודות מגע בעלייה ובירידה, כאשר הדבר רלוונטי לסולם או למבנה גישה.

9. עבודה עם סולמות

בדיקה / פעולה	דרישה
התאמת הסולם	הסולם יתאים לגובה, למשימה, למשקל המשתמש ולסביבת העבודה. אין להשתמש בסולם מאולתר.
בדיקה לפני שימוש	יש לבדוק שלבים, רגליות, מנגנוני נעילה, סדקים, עיוותים, שמן, לכלוך או סימני פגיעה.
הצבה	יש להציב על משטח יציב, ישר ונקי. סולם נשען יוצב בזווית בטוחה ויאובטח מפני החלקה או תזוזה.
שימוש	אין לעמוד על שלבים עליונים שאינם מיועדים לכך, אין להתכופף לצדדים ואין להעביר ציוד כבד בידיים בזמן טיפוס.
סביבה	אין להציב סולם מול דלת פעילה, במעבר כלי רכב, על משטח חלק או בקרבת קווי חשמל ללא בקרה ואישור.

10. גגות, פתחים וקצות משטח

1. לפני עלייה לגג יש לוודא שהגג מתאים לדריכה, שקיימת גישה בטוחה ושאותרו אזורים שבירים, פתחים או קצוות לא מוגנים.
2. פתחים ברצפה, בגג או במשטח עבודה יכוסו בכיסוי חזק ומקובע או יגודרו באופן שמונע נפילה.
3. אין לדרוך על גג שביר, לוח אור, תקרה אקוסטית, תעלת מיזוג או כל משטח שלא אושר כנושא עומס.
4. כאשר אין מעקה או גידור מתאים, יש להשתמש במערכת מניעת נפילה או בלימת נפילה לפי תכנון מוקדם.
5. יש להרחיק חפצים וכלים מקצות משטח ולמנוע נפילת חפצים לאזור שמתחת.

העדפה מקצועית: סולם מתאים בעיקר למשימות קצרות ופשוטות. עבודה ממושכת, עבודה עם שתי ידיים, עבודה עם כוח פיזי או עבודה עם ציוד כבד מחייבת לבחון במת הרמה, פיגום או אמצעי יציב יותר.

11. במות הרמה, סלי הרמה ופיגומים

אמצעי	כללים מחייבים
במת הרמה	הפעלה תבוצע רק על ידי עובד שהוסמך לכך ובהתאם להוראות היצרן. יש לבצע בדיקה יומית, לוודא משטח יציב, להרחיק מכשולים, לשמור על עומס מותר ולהתחבר לנקודת העיגון המיועדת בבמה כאשר נדרש.
סל להרמת אדם	שימוש בסל יבוצע רק כאשר הסל מתאים, מאושר ומחובר לאמצעי ההרמה בהתאם להוראות הדין והיצרן. אין לאלתר סל או להשתמש במשטח שאינו מיועד להרמת אדם.
פיגום	יש להשתמש רק בפיגום תקין, יציב, מורכב כנדרש, עם משטחי דריכה, מעקות, לוחות רגל וגישה בטוחה. אין לשנות פיגום ללא גורם מוסמך.
משטח עבודה מוגבה	יש לוודא נשיאת עומס, יציבות, מעקות, גישה בטוחה ומניעת נפילת חפצים.

12. איסורים בבמות ופיגומים

אין להגביה עובד באמצעות ארגז, כיסא או משטח מאולתר.	אין לטפס על מעקות הבמה או הפיגום.
אין לחרוג מהעומס המותר של הציוד.	אין להיזז במה כאשר עובד נמצא במקום שאינו מאובטח לכך.
אין לעבוד מעל אנשים ללא תיחום ושליטה בסיכון.	אין לצאת מסל או במה לעמדה חיצונית ללא תכנון ואישור.

13. עבודה ליד חשמל וקווי מתח

עבודה בגובה בקרבת קווי חשמל, מוליכים חשופים, לוחות חשמל או מערכות אנרגיה מחייבת בדיקת סיכון ייעודית. יש לשמור מרחק בטיחות, למנוע מגע ישיר או עקיף, ולהביא בחשבון תנועת במה, סולם, מנוף, חפצים ארוכים ורוח.

אין להתקרב לקו חשמל חי עם סולם, במה, כלי מתכתי או חפץ ארוך ללא תכנון ואישור מתאים.

14. ציוד מגן אישי לעבודה בגובה

ציוד	דרישות שימוש ובדיקה
רתמת גוף מלאה	חובה להשתמש ברתמה תקינה ומתאימה לגוף העובד. יש לבדוק רצועות, אבזמים, תפרים, טבעות וסימני שחיקה לפני כל שימוש.
אמצעי קשירה	רצועה, חבל, בולם נפילה או מכשיר נסוג ייבחרו לפי שיטת העבודה, מרחק הנפילה הפנוי ונקודת העיגון.
נקודת עיגון	יש להתחבר רק לנקודת עיגון מתאימה ומאושרת. אין להתחבר לצנרת, מעקה זמני, תעלה, כבל, גוף תאורה או ציוד שאינו מיועד לעיגון.
קסדה	בעבודה בגובה יש להשתמש בקסדה מתאימה, ובמקרים הנדרשים גם בסנטרייה למניעת נפילת הקסדה.
נעלי בטיחות וכפפות	יש להשתמש בנעלי בטיחות נגד החלקה ובכפפות לפי סוג העבודה, תוך שמירה על אחיזה ויכולת תפעול בטוחה.
כלים מאובטחים	כאשר קיימת סכנת נפילת כלים, יש להשתמש ברצועות אבטחה, תיקי כלים או אמצעי קשירה ייעודיים.

15. בדיקת ציוד והוצאה משימוש

- כל עובד יבדוק את ציודו לפני כל שימוש.
- ציוד עם קרע, שחיקה, עיוות, חלודה, תפר פתוח, סימן חום, סימן כימי או חוסר סימון - יוצא משימוש מיד.
- ציוד שנחשד כי בלם נפילה או היה מעורב באירוע חריג - יוצא משימוש עד לבדיקה ואישור גורם מוסמך.
- אין לבצע תיקון עצמי בציוד מגן אישי לעבודה בגובה.
- יש לשמור ציוד במקום נקי ויבש, מוגן משמש ישירה, חום, שמנים, חומרים כימיים ופגיעות מכניות.

16. תכנית חירום וחילוץ

לפני תחילת עבודה בגובה יש לוודא שקיימת דרך מעשית להזעקת עזרה ולחילוץ עובד. אין להסתפק בהנחה כללית ש"נמצא פתרון בזמן אמת". ככל שהעבודה מורכבת יותר, נדרשת תכנית חילוץ מפורטת יותר.

נושא	מה חייב להיות ברור לפני תחילת עבודה
אמצעי קשר	מי מחזיק טלפון או אמצעי קשר, למי מתקשרים ומי אחראי להזעקת עזרה.
חילוץ עובד	כיצד מורידים עובד במקרה של תקלה, נפילה, חולשה, פציעה או כשל בבמה / בסולם / בפיגום.
עזרה ראשונה	מיקום ערכת עזרה ראשונה, מגיש עזרה ראשונה, דפיברילטור אם קיים ודרך הגעת שירותי חירום.
נתיב גישה	נתיב כניסה לאמבולנס או לצוות חילוץ, פתיחת שערים והכוונת צוות חירום למקום.

17. מצבים המחייבים עצירת עבודה

הציוד פגום, חסר סימון או אינו מתאים למשימה.	אין אישור עבודה בגובה בתוקף או שהאישור אינו מתאים לסוג העבודה.
תנאי מזג אוויר מסכנים את העובד.	נקודת העיגון אינה ברורה או אינה מאושרת.
העובד מרגיש חולשה, סחרחורת, חוסר יציבות או חוסר ריכוז.	אין תיחום למניעת מעבר אנשים מתחת לעבודה.
מנהל, ממונה בטיחות או עובד מזהה מצב מסוכן.	העבודה השתנתה לעומת התכנון המקורי.

18. תיעוד ושמירת מסמכים

- יש לשמור אישורי הדרכה תקפים של העובדים.
- יש לשמור תיעוד בדיקות ציוד לפי דרישת האתר והוראות היצרן.
- לעבודה חריגה יש לשמור היתר עבודה, סקר סיכונים או תדריך לפני ביצוע.
- אירוע, כמעט תאונה או ליקוי בציוד יתועדו ויטופלו לפני חזרה לשגרה.

19. טופס בדיקה לפני עבודה בגובה

הערות	סומן	בדיקה
	☐	לעובד יש אישור עבודה בגובה בתוקף ומתאים לסוג העבודה
	☐	העובד קיבל תדריך נקודתי לפני תחילת העבודה
	☐	שיטת העבודה נבדקה והוחלט שלא ניתן לבצע מהקרקע באופן בטוח יותר
	☐	סולם / במה / פיגום / משטח עבודה נבדקו ונמצאו תקינים
	☐	נקודת העיגון ידועה ומתאימה לשימוש
	☐	רתמה, אמצעי קשירה, קסדה וציוד מגן אישי נבדקו
	☐	האזור מתחת לעבודה תוחם למניעת מעבר אנשים
	☐	כלי העבודה מאובטחים נגד נפילה לפי הצורך
	☐	מזג האוויר, התאורה והגישה מאפשרים עבודה בטוחה
	☐	קיימת תכנית חילוץ ואמצעי קשר זמינים

20. אישור ביצוע והצהרת עובד

שם העובד/ת	תפקיד / מחלקה	
סוג העבודה בגובה	מיקום העבודה	
שם המאשר/ת	תאריך	

הצהרת העובד/ת: אני מאשר/ת כי הוסברו לי הסיכונים בעבודה זו, הציוד נבדק על ידי, אני מוסמך/ת לבצע את העבודה בתחום ההסמכה שלי, ואני מתחייב/ת לעצור את העבודה ולדווח במקרה של ספק או שינוי בתנאי העבודה.

חתימת העובד/ת חתימת המאשר/ת תאריך

הערה: טופס זה אינו מחליף היתר עבודה ייעודי כאשר נדרש היתר לפי נוהלי האתר, דרישות הלקוח או רמת הסיכון.